

## Π ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.

**Πόθεν προέρχονται αἱ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ἀπαντώ-  
σαι δυσκολίαι.**

Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ Ἀγία Γραφή εἶ-  
ναι θεόπνευστος, ἤτοι ἐγράφη ὑπ' ἀνδρῶν φωτισμένων  
ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· τὰ ὄργανα ταῦτα τοῦ Θεοῦ  
τοιαύτην μετάγγισιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ὑφίσταντο  
ὥστε οὐ μόνον ἡ πρόσληψις τῶν θείων ἀληθειῶν νὰ κα-  
θίσταται τελεία καὶ πλήρης ψυχολογικῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ  
μετάδοσις νὰ ᾖ ἀκριβής. «Ἡμεῖς δέ, λέγει καὶ ὁ Ἀ-  
πόστολος τῶν ἔθνων, οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν  
ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ  
τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν» (Α. Κορ. 2, 12).

Ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμῶς μεταγγίσεως δὲν ἔπεται ὅτι  
καὶ τὰς λέξεις ὑπεργόρευεν αὐτοῖς τὸ πανάγιον Πνεῦ-  
μα· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐκαστος ἐποιεῖτο ἐλευθερῶν  
χρῆσιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, τοῦ ἰδιάζον-  
τος αὐτῷ χαρακτήρος, καὶ τοῦ ὅρους. Διὰ τοῦτο δέ  
καὶ ἡ παρατηρουμένη διαφορὰ. Πάν ὅ,τι λοιπὸν ἡ ἁγία  
Γραφή περιέχει εἶναι μὲν ἀποκεκαλυμμένη ἀλήθεια δι'  
ἡμᾶς· ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν ἤτο ἀνάγκη ν' ἀποκαλύπτῃ τοῖς  
ὀργάνοις αὐτοῦ ὅ,τι ταῦτα ἐγνώριζον ἢ ἀκούσαντες ἢ  
μαθόντες. Μετήγγιζεν ἄρα τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὰ μυ-  
στήρια τῆς θείας οὐσίας, θείας ἐνεργείας καὶ δυνάμεως»  
ἅτινα κατὰ τὸν ἱερὸν Ἰουστίνον ἄτε θεία καὶ ὑψηλὰ  
δύτε φύσει οὔτε ἀνθρωπίνῃ ἐννοίᾳ γινώσκειν ἀνθρώπου  
οὐκ ἔστιν» (Παριναετ. πρὸς ἑλλήν. 8, 9).

## Ε Π Ι Φ Υ Λ Λ Ι Σ.

### ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Ἐγένετο πᾶσι γνωστὸν ὅτι τὸ εὐαγγελικὸν πατριαρχεῖον ὥρισεν  
ἀναθεώρησιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων τῶν ἐνοριῶν τῆς ἀρχιε-  
πισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, τάξαν καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους  
αὐτοῦ, τοὺς λεγομένους ἐξάρχους, πρὸς ἐλεγχον τῆς ἀναθεωρήσεως.  
Ἦδη ἐξετέθησαν ἐν τοῖς περιουσίαις τῶν ἐκκλησιῶν τῶν δια-  
φόρων ἐνοριῶν, ἃς ὁ ἐκλογικὸς κανονισμὸς σοφῶς ὁρίζει ὡς συγκε-  
μένους ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τῶν οἰκιῶν (οἰκων;) καταστημάτων καὶ  
ἐργαστηρίων τῶν συμπεριλαμβανομένων ἐν τοῖς ἀνέκαθεν ἀνεγνω-  
ρισμένοις ὁρίοις τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν ναῶν, οἱ κατάλογοι, ἀλλ'  
οὐδεὶς προσέρχεται ὅπως ποιήσῃται παρατήρησιν ἢ αἰτήσῃται  
τὴν ἐγγραφήν αὐτοῦ μὴ ἐγγεγραμμένου. Ἡ ὑπὲρ τῶν κοινῶν  
μέριμνα τσαυτὴν ὑπέστη ὕφισιν κατὰ τοὺς τελευταίους χρό-  
νους ἐ ὥστε οἱ εὐτύχημα ἐλογίσαντο ὅτι διὰ τῶν περιλαλή-  
των ἐκλογικῶν καταλόγων ἀπηλλάγησαν ἑκάστης κοινοτικῆς

Καθὰρὰ λοιπὸν ἡ Ἀγία Γραφή ἐξῆλθε τῶν χειρῶν  
τοῦ Θεοῦ καὶ ἄξια τοῦ τε σεβασμοῦ καὶ τῆς πίστεως  
ἡμῶν. Ἐν τούτοις ἡ θεία Πρόνοια δὲν ἔκρινε κατὰλλη-  
λον νὰ καταστήσῃ αὐτὴν καὶ ἀνωτέραν τῶν ἐπηρεῶν  
τοῦ χρόνου προφυλάττουσα τῶν κηρῶν αὐτοῦ. Κατὰ  
μὲν τὴν οὐσίαν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς ἐπαγρυπνεῖ νὰ  
μεταβιβάσῃται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἡ παρακαταθή-  
κη τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἁμωμοῦ καὶ ἀκήρατος. Δὲν  
ἐκρίθη ὁμῶς καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖον διὰ διηνεκῶν θαν-  
μάτων ν' ἀπαλλάττῃ αὐτὴν τῶν λεπτεπιλέπτων ἐκεί-  
νων πλανῶν, τῶν ἀναξίων λόγου μεταβολῶν, αἰτινες εἶ-  
ναι ἀχώριστοι παντὸς ἀνθρωπίνου βιβλίου. Ἡ φορὰ οὕτω  
τοῦ χρόνου ἐνεχάρηζε τὴν σφραγίδα αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τινων  
σελίδων τῆς ἁγίας Γραφῆς ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν οὐδὲ ἐν  
χειρῶν γραφῶν ἵσον ἀπαραλλάκτον τοῖς αὐτογράφοις τῶν  
ἱερῶν συγγραφέων. Εὐρισκομένου τοῦ κειμένου τῆς ἁγίας  
Γραφῆς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀντιγραφῶν εἰς διάστη-  
μα τοσούτων αἰώνων πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπο-  
γραφίας οὐδαμῶς παράδοξον ἂν ἀπαντῶσι λάθη ἢ εἰς  
τὰ κύρια ὀνόματα ἢ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἢ περὶ τινὰς λέ-  
ξεις. Τὸ εὐτύχημα εἶναι ὅτι τὰ λάθη ταῦτα εἶναι ὀρ-  
θογραφικά, ἐλάχιστα δὲ ἀναφέρονται εἰς δογματικά· ἡ  
σύγκρισις τῶν ἀρχαιοτάτων χειρογράφων καὶ τῶν νεω-  
τάτων μεταφράσεων παρέχει τὴν ἀναμνησθήτητον ἀπό-  
δειξιν. Τὸ παρὸν ἐβραϊκὸν κείμενον π. χ. ἀποδίδει Ἀά-  
μεχ τῷ πατρὶ τοῦ Νῶε 777 ἔτη· οἱ Ο' 753, ἡ δὲ Σα-  
μαρειτικὴ 653· φανερόν ὅτι τὰ δύο τῶν κειμένων ἂν μὴ  
καὶ τὰ τρία ἡλλοιώθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν. Ἐν  
τῷ 6'. βιβλίῳ τῶν Παραλειπομένων ἀναγινώσκομεν  
(15'. 1) ὅτι ὁ Βακσὰ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἐκήρυξε  
πόλεμον κατὰ τοῦ Ἰούδα τὸ 36 ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ  
Ἀσά. ὁ Βακσὰ δὲν ἐβασίλευσεν εἰμὴ μέχρι τοῦ 26

φροντίδος καὶ ἀπέστησαν τῶν ὕβρεων, αἵτινες ἐξετοξέοντο πολ-  
λάκις παρ' ἀνδρῶν, οἵτινες τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν διὰ τῶν φωνῶν  
καὶ τοῦ δῆθεν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν ἐνοριακῶν ἐν στενῇ τινι  
κύκλῳ ἐξέφαινον. Καθ' ἑκάστην θρηνοῦμεν ἐπὶ λειψανδρίᾳ, καθ'  
ἐκάστην παρατηροῦμεν ὅτι οὐχ ὑπάρχουσιν οἱ τὰ κοινὰ θερα-  
πεύοντες, οἱ τὰ δημόσια πράττοντες καὶ ὅτι ταῦτα εἰς ὀλιγι-  
στον περιορίζονται τὰς χεῖρας, καὶ ὁμῶς μεθ' ὅλα ταῦτα οὐ  
πυκνόμεθα καὶ τούτους ἄνευ αἰτίας, ἐνεκα μικροφιλισμῶν, ἐνεκα  
ὀπισθοδουλιῶν ἀπογοητεύοντες, συντελοῦντες δ' οὕτω εἰς τὴν ἀπο-  
χώρησιν καὶ αὐτῶν ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν πικριῶν, ἃς ποτίζουσι  
ἄνδρες ἔστιν ὅτε ἀνίσχυροι ὅλως νὰ συλλάβωσι ρωστικὴν τινα  
ιδεάν, τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα ἀνὰ τὸ στόμα μόνον ἔχοντες καὶ  
ἐξευτελίζοντες αὐτὰ παντοίαις ἀτασθαλίαις. Οὗτοι τὸ κοινὸν συμ-  
φέρον ἐν μοίρᾳ Καρὸς τίθεμεναι περὶ τούτου καὶ μόνου φροντίζου-  
σιν, ὅπως τὰ πάθη αὐτῶν θεραπεύσωσι, περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ φροντίς  
τοῖς Ἱποκλείδαις τούτοις. Ἀλλὰ τούτων οὕτως ἔχοντων, οἱ πε-  
ριορισμοί, οἱ ἐν πολλοῖς παράλογοι καὶ οὐδαμῶς τοῦ κόσμου ἰ-  
σχύοντες, οἱ ἀναγκασμένοι πρὸς κτίσιν οἰονεῖ τῶν πολιτικῶν δι-  
καιωμάτων ἐν τῷ ἐκλογικῷ κανονισμῷ τοῦ 1887 δὲν προξενούσι  
βλάβην μᾶλλον ἢ ὠφέλειαν τοῖς κοινοῖς· Ἐνθ' ἔδει πᾶσα φρο-  
ντίς νὰ καταβληθῇ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν φιλοτίμως τὰ κοινὰ  
πραττόντων, τῶν στοιχεῖα ἐνέχοντα ἀξιοπρεπῆ καὶ ἑλκὺς ἐμφο-

έτους τοῦ Ἀσά. Οἱ Ο'. ἐπαυξάνουσι τὴν δυσκολίαν ὀρίζοντες τὸν πόλεμον τὸ 38, ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀσά· οὐ μόνον ἀντίφασις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ τοῦ τῶν Ο'. ἀλλ' ὑπάρχει σαφὲς τὸ λάθος εἰς ἓν τῶν δύο χωρίων τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀντὶ 36 ἢ 38 ἀναγνώστέον 26. Ἐνῶ ἐν τῷ 6'. βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν ἡ Μιχὼλ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Σαοὺλ, ἀναφέρεται ὅτι ἦτο ἄτεκνος, τὸ νῦν ἐβραϊκὸν ἀποδίδει πέντε τέκνα αὐτῇ· ἀναγνώστέον λοιπὸν ἀντὶ Μιχὼλ Μερόθ τὸ ὄνομα ἄλλης θυγατρὸς τοῦ Σαοὺλ, καθὼς προτείνεται ὑπὸ τῶν Μασσοριτῶν καὶ καθὼς φαίνεται ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν Βασιλειῶν (18, 19).

Ἦδη ὁ μὲν Ὠριγένης κατὰ τὸ τέλος τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος προκειμένου περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο', ἔγραφεν «Νυνὶ δὲ πολλὴ γέγονε ἡ τῶν ἀντιγράφων διαφορὰ εἴτε ἀπὸ ῥαθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τῶν μὴς τινῶν μοχθηρᾶς τῆς διορθώσεως τῶν γραφομένων εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἐκυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει προστιθέντων ἢ ἀφαιρούντων». (Coment Matth. Tom. 15). καὶ «τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς Π. Δ. διαφωνίαν εὗρομεν ἰσάσασθαι κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσι· τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς Ο'. διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων τὸ συνᾶδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν» (ἐνθ. ἀνωτ.), ὁ δὲ Ἱερώνυμος «Tot enim sunt exemplaria pene quot codices» (Praef in 4 Evangl.). Περὶ δὲ τοῦ Λουκιανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου ἐν Ἀντιοχείᾳ (+ 311) λέγεται ὅτι «ιδὼν τὰς ἱερὰς βιβλους πολὺ τὸ νόθη ἐισδεξαμένης τοῦ τε χρόνου λυμνημένου πολλὰ τῶν ἐν αὐταῖς καὶ τῆς συνεχοῦς ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα μεταθέσεως, καὶ μὲν τοὶ καὶ τινῶν ἀνθρώπων πονηροτάτων . . . παραστρέψαι τὸν ἐν αὐταῖς νοῦν πειρα-

σμένων καὶ πολὺ τὸ κίβδηλον ἐν αὐταῖς σπειράντων αὐτὸς ἀπάσας ἀναλαβὼν ἐκ τῆς ἐβραϊδὸς ἀνανεώσατο γλώττης, ἣν καὶ αὐτὴν ἡκριβωκῶς εἰς τὰ μάλιστα ἦν, πόνον τῇ ἐπανορθώσει πλείστον εἰσενεγκάμενος».

Εἶναι δὲ δυσχερὲς σήμερον καὶ μάλιστα τοῖς μὴ ἐξησκημένοις εἰς τὴν παλαιογραφίαν νὰ φαντασθῶσι πόσον δύσκολον ἦτο ἄλλοτε ἡ τήρησις κειμένου τινὸς ἀκράτος· διότι ὁ ἐκδότης σήμερον βιβλίου τινὸς παραδίδει αὐτὸ τῷ τυπογράφῳ, ἐπιδιορθώνει ἀπαξ καὶ δις τὰ δοκίμια καὶ τότε μόνον λέγει τὸ ἐκδοθήτω, ὅταν μὲν ἱκανοποιημένος ἐκ τῶν διορθώσεων· ὁ δὲ τύπος πολλὰ πλῃσιάζει τὰ ἀντίτυπα εἰς χιλιάδας, τὰ ὅποια ἕνεκα τῆς μηχανικῆς ταύτης ἐργασίας οὐδεμίαν διαφορὰν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὅμως δὲν εἶχεν οὕτω· ὑπῆρχον δὲ τόσα διάφορα ἀντίτυπα ὅσαι καὶ ἀντιγραφαί· διότι ὁ μὲν συγγραφεὺς παρέδιδε τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῖς ἀντιγραφῆσιν, ἕκαστος δὲ τούτων παρήγεν ἕνα κώδικα μετὰ πλείστων ὅσων διαφορῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἀναποφεύκτων ἄλλως κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν ὀγκώδους βιβλίου. Οἱ δὲ ἐκτυποῦντες βιβλίον κάλλιστα γνωρίζουσι πόσον οἱ στοιχειοθεταὶ πολλάκις διαστρέφουσι τὴν ἔννοιαν παραλείποντες ἢ μετατιθέμενοι λέξιν τινὰ ἢ φράσιν, ἀντικαθιστώντες γράμμα τι δι' ἄλλου ἐξ ἀκηδίας ἢ ἀπροσεξίας.

Οἱ τὸ πάλαι librarii ὀνομαζόμενοι δὲν ἦσαν προσεκτικώτεροι τῶν νῦν στοιχειοθετῶν, οὕτε μᾶλλον ἀναμάρτητοι. Τὰ λάθη αὐτῶν ὅμως εἶχον σπουδαιότερα ἀποτελέσματα, διότι οἱ συγγραφεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ διορθώσωσι ὅλα τὰ ἀντίγραφα τῶν βιβλίων αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ γνωρίζοντες ἐκ τῶν προτέρων τὴν παραμόρφωσιν τῶν ἔργων αὐτῶν ἐξώρριζον τοὺς ἀντιγραφεῖς εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ νὰ παραβάλλωσι

ρομένων, τοῦναντίον ἄλλοι μὲν τούτων ἀπογοητεύονται καὶ ἀποθαρρύνονται, ἄλλοι δὲ καὶ ἀποκρούονται.

Μὴ προτιθέμενοι ἐνταῦθα ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐν καιρῷ κομματικῶν διαμαχῶν καὶ ἐκδικήσεων τευχέντος κανονισμοῦ, ὑποβάλλομεν ἀπλῶς οἷς δεῖ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ κανονισμοῦ μετὰ ἐμβριθῆ καὶ ὄριμον μελέτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀναγκῶν, αἵτινες ὅση μέραι ἐπιδηλωτικώτεροι παρίστανται. Ἡ γενομένη ἀπόπειρα ὑπὸ ἄλλας βάσεις καὶ ἀποτυχοῦσα ἔπαναλαμβανόμενη, ἂν μὴ νῦν ἀμέσως, τοῦλάχιστον μετὰ παρελθουσιν τῶν ἀπασχολούντων τὴν Ἐκκλησίαν σοβαρῶν ζητημάτων, ἔσται οὐχὶ ἄσκοπος καὶ ὑπὸ ἐπιτυχίας στεφθήσεται, ἐπιτυχίας ὑπὲρ ἧς πάντες οἱ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ὄντως κηδόμενοι ἀπὸ καρδίας εὐχονται καὶ ἦν ἀπεκδέχονται παρ' ἀνδρῶν τοῦ καθήκοντος οἷοι οἱ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔθνους ἐν τῇδε τῇ γῶρᾳ συγκροτοῦντες.

\* \*

Τῇ 20 τοῦ φθίνοντος μηνὸς ἐγένετο ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἡ πλήρωσις τῶν ἐδρῶν τῶν θανόντων μελῶν αὐτῆς Taine καὶ Maxime du Camp. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐξελέγη ὁ Albert Sorel, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἦτοι τῇ τοῦ Maxime du Camp, ὁ Paul Bourget, ἦτοι ἀνεδείχθησαν ἀθάνατοι ἐκεῖνοι ὧν ἡ ἐπι-

τυχία ἐν τῇ ἐκλογῇ προσέλεγο βεβαία. Μεθ' ὅλα ὅμως ταῦτα ἐγένοντο ἐπαναληπτικαὶ ψηφοφορίαι, διότι κατὰ τὰς πρώτας ψηφοφορίας οὐδέτερος τῶν ἐκλεγέντων ἔτυχε τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας. Παρήσαν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας 33 μέλη αὐτῆς, τῶν μὲν Lotti, Lesseps, Duruy καὶ Perraud ἀποδημούντων, τοῦ δὲ Heredia, ἄρτι ἐκλεγέντος μέλους, οὕτω ἐπισημῶς γενομένου δεκτοῦ. Ἀπόλυτος πλειονοψηφία ἦν ἐπομένως 17. Κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ἐλαβον ψήφους ἐν μὲν τῇ ἑδρᾷ τοῦ Taine, ὁ Sorel 16, ὁ Emile Mondegout 13, ὁ Emile Zola 0, εὐρέθησαν δὲ καὶ 4 λευκαί, ἐν δὲ τῇ ἑδρᾷ τοῦ Maxime du Camp, ὁ Emile Deschanel 16, ὁ Paul Bourget 15, ὁ Jean Aicard 2 καὶ ὁ Emile Zola 0. Ἐπαναληφθεῖσιν τῶν ψηφοφοριῶν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἑδρᾷ ἔτυχε τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας ὁ Sorel, προστεθεισῶν εἰς τὰς 16 ψήφους αὐτοῦ τῆς πρώτης ψηφοφορίας 3 ἐκ τῶν 4 λευκῶν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἑδρᾷ ἔτυχεν ὁ Paul Bourget 19 ψήφων, ὁ Emile Deschanel 16, ἦτοι ἀπώλεσε 2, ὁ Jean Aicard 0, ἦτοι ἀπώλεσε τὰς 2 ψήφους, ἃς εἶχε κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν, ὁ δὲ Emile Zola αὖθις οὐδεμίαν, οὕτω τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἔτυχεν ὁ Paul Bourget, καὶ ἀνεδείχθησαν ἀθάνατοι διὰ 19 ἐκάτερος ψήφου οἱ Sorel καὶ Bourget, ὁ δὲ Zola ἐμνηστεύθη καίπερ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκλογῇ τοῦ Heredia ἔτυχεν 11 ψήφους.

τὰ ἀντίγραφα πρὸς τὸ χειρόγραφον. «Ἐξορκίζω ὑμᾶς, ἔγραφεν ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐν τῷ τέλει τοῦ κατὰ τῶν Οὐαλευτινιανῶν βιβλίου του, ἐξορκίζω ὑμᾶς, οἱ ὅποιοι θὰ ἀντιγράψετε τὸ βιβλίον μου τοῦτο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ ὅταν ἔλθῃ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἐπαναγινώσκετε ὅ,τι ἀντιγράφετε· περὶ ἀλλοιῶν δὲ τοῦτο πρὸς τὸ χειρόγραφον διορθοῦτε τὰ παρεμπύπτοντα τυχὸν λάθη» (Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. 5, 20).

Πόσοι μετὰ τὸν ἱερὸν Εἰρηναῖον ἐπανελάβον τὸν ἐξορκισμόν τοῦτον πρὸς τοὺς βιβλιογράφους καὶ ἀντιγραφεῖς!

Εἰς μάτην ὅμως· αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες παρενεβάζον ἔστιν ὅτε καὶ ἐξέδιδον διατάγματα «de scribis ut non vitiose scribant». Οὐδὲν τὸ ὄφελος. Ἡ δύναμις πολλάκις τῶν πραγμάτων συνεβάλλετο ὥστε ὅσῳ βιβλίον τι περισσότερον διεδίδετο καὶ τὰ ἀντίγραφα ἐπολλαπλασιαζόντο, τοσούτῳ καὶ αἱ ἀλλοιώσεις καὶ τὰ λάθη ἠϋζάνον. Πρὸς τοῖς τοῦ παλαιοῦ ἀντιγράφου προσετίθεντο νέα. Καὶ οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι· οἱ ἀντιγραφεῖς ἠδύναντο καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶσιν ἐλαφροντικάς τινάς περιστάσεις.

Ὁ ἀντιγραφόμενος κώδικς ἦτο ἐλλιπής· στοιχεῖά τινα ἦσαν κακῶς γεγραμμένα· πῶς νὰ ἀναγνώσῃ αὐτά; Ἐν τῇ ἐβραϊκῇ μάλιστα γραφῇ πολλά στοιχεῖα ὁμοιάζουσι· πῶς νὰ διακρίνῃ αὐτά; Ἡ ὕλη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔγραφον δὲν ἦτο εὖωνος· ἐφείδοντο λοιπὸν ταύτης· ἔγραφον τὰ γράμματα μετ' ἀπαραιρέτου λεπτότητος, συνεθετο τὰς λέξεις, καὶ συνεπύκνουν τὰς γραμμάς. Πόσαι δυσκολίαι νὰ ἀναγνώσῃ τις τοιαύτην γραφὴν καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι κακῶς γεγραμμένη! Καὶ εἰ μὲν ἡ ἔννοια ἐβοήθει νὰ μαντεύῃ τις τὰς δυνάμειν αὐτῶν λέξεις, εἶχε καλῶς· ἂν ὅμως ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπὴν-

τα ἀριθμούς ἢ κύριόν τι ὄνομα ἄγνωστον, ἡ δυσκολία ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀρθῇ· ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς ὑπερσεύτο νὰ ἀφήσῃ κενὸν τὸ διὰ τὴν λέξιν ἐκεῖνο μέρος ἢ ν' ἀντιγράψῃ αὐτὸ ὅπως τύχῃ. Ἄν δὲ πρὸς ταῖς πραγματικαῖς ταύταις δυσχερεῖαι προσθέσωμεν καὶ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀνίαν, ὅφ' ἧς καταλαμβάνεται ἄνθρωπος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀσχολούμενος εἰς ἐργασίαν ὀχληράν καὶ μονότονον, θὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἀνέφικτον τῶν λαθῶν κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν. Χωρὶς γὰρ προσέχη, νομίζων ὅτι ἀναγινώσκει ὀρθῶς ἀντιγράφει ἐσφαλμένως· ὅταν δὲ δύο προτάσεις περιόδου τινὸς ἄρχονται ἢ τελειώνουσιν ὁμοίως, παραλείπει τὸ πρῶτον καὶ ἀντιγράφει μόνον τὸ δεῦτερον.

Θὰ ἐξετείνωμεν δὲ τὸν λόγον ἐπὶ μῆκιστον, εἰ ἐξετιθέμεθα τὰς αἰτίας πάσας τῆς παραλλαγῆς καὶ μεταβολῆς τῶν κειμένων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Οὐδὲν ἄρα θαυμαστὸν διότι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλ., «Ἕλληνες τε καὶ Λατίνοι, διεμαρτύροντο κατὰ τῆς διαφθορᾶς τοῦ κειμένου τῆς ἁγίας Γραφῆς. Δὲν πρέπει δὲ καὶ νὰ ἐκπληττώμεθα, ὅταν αἰφνης ἀναγινώσκωμεν πού ὅτι ἐν χιλίοις χειρογράφοις τῆς Κ. Διαθήκης ἐσημειώθησαν 50,000 λάθη, ὧν τὰ μὲν πλεῖστα ὀρθογραφικά, τὰ 40 ἀναφέρονται εἰς μεταθέσεις λέξεων, δέκα δὲ μόνον τῶν ἐπιστολῶν οὐχὶ οὐσιώδη καὶ δογματικά. Δοξάσωμεν διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν διότι τὸ κείμενον τῆς ἁγίας Γραφῆς δὲν ἔπαθεν οὐσιώδεις ἀλλοιώσεις καὶ μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς διὰ τὴν ἐρμηνείαν παρουσιαζομένας ἐνεκα τῶν ἐπουσιωδῶν τούτων λαθῶν.

(Ἀκολουθεῖ).

VETUS HOMO.

Ἡ πῶσις εἶνε μεγάλη. Ἄλλ' ἄς παρηγορῇται διὰ τὸ μέλλον. Ἔχει ὁ Θεός.

Ἐκ τῶν νέων ἀθανάτων ὁ μὲν Paul Bourget, ὁ συγγραφεὺς τῆς Κοσμοπόλεως καὶ ἄλλων, εἶνε γνωστότατος ὡς κριτικὸς καὶ ἰδίᾳ ὡς ἰδρυτὴς τοῦ ἀναλυτικοῦ ἢ ψυχολογικοῦ μυθιστορήματος, ὁ δὲ Albert, ὃς οἱ λόγοι τῆς ἐκλογῆς φαίνονται ἡμῖν οὐχὶ ἰσχυροί, ἐγένετο ἀρχιεπισκοπὸς καὶ γενικὸς γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, ἐδημοσίευσεν δὲ κατὰ μὲν τὸ 1875 σύγγραμμά ἐπιγραφόμενον· *L'Histoire diplomatique de la guerre franco-allemande*, ὕστερον δὲ τὸ μῆνυ ἀποπερατωθὲν *L'Europe et la Revolution française*, ὃ ὁ μὲν πρῶτος τόμος ἐξέδθη πρὸ ἐννέα ἐτῶν, ὁ δὲ τέταρτος κατὰ τὸ 1892, λείπονται δὲ πρὸς ἑκατόσιν δύο ἔτι τόμοι, καθότι τὸ ἔργον ἀποτελέσουσιν ἑξ τόμοι.

• • •

— Ἡ Νέα Μουσικὴ Ἐφημερίς (*Neue Musikzeitung*) τῆς Στουτγάρδης ἐδημοσίευσεν ἄρθρον οὐχὶ εὐνοϊκὸν τοῖς Ἀγγλοῖς καὶ ἰδίᾳ οὐχὶ εὐχάριστον πρὸς τὰς νεκράς Ἀγγλίδας, ἐπιγραφόμενον δὲ ἡ Μουσικὴ Ἀγγλία καὶ γραφὴν ὑπὸ γερμανοῦ συνθέτου καὶ καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς. Ὁ τρομερὸς οὗτος Γερμανὸς ἐκτίθηται τὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τριάκοντα ὀκτώ ἔτη. Τὰ συμπεράσματα δὲ τῶν ἄρθρων αὐτοῦ εἶνε, ὡς προεδ-

λόγη, ἥμισυ κολκατευτικὰ τῷ βρετανικῷ ἔθνει. Ὁμιλῶν περὶ τῶν μαθητριῶν αὐτοῦ, λέγει ὅτι αὐταὶ οὐδεμίαν εἶχον κλίσιν πρὸς τὴν μουσικὴν, οὐδ' ἀληθῆ καλαισθησίαν ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐν τοῖς παρεναγωγείοις τὸ ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἐκγύμνασιν τῶν misses εἰς τὸ ἐκτελεῖν πρὸ τῶν γονέων αὐτῶν κατὰ τὰς διακοπὰς δύο ἢ τρία τεμάχια brillants. Περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἔργων τούτων ὀλίγον ἐνδιαφέρονται, ἀρκεῖ ὅτι οἱ γονεῖς ἐπείσθησαν ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτῶν ἐγένετο ἱκανὴ νὰ παίξῃ ἄνευ διακοπῆς καὶ ὅσον οἶδ' ἐταχύτερον μελέτην τινὰ ἢ φαντασίαν. Ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Νέας Μουσικῆς Ἐφημερίδος» ἐν γένει δυσμενέστατα ἐκφράζεται περὶ τῶν ἀγγλίδων κορῶν καὶ ἀφηγεῖται ἐπείσοδα νοστιμώτατα περὶ αὐτῶν καὶ εἰς βάρος αὐτῶν.

• • •

Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῆς 12)24 μίαι προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Ludovic Halevy ἀπενεμήθη τὸ βραβεῖον Toirac, προωρισμένον τῷ κρείττονι ἔργῳ κατὰ τὸ ἔτος 1893, τῷ Ἀλεξάνδρῳ Παρώδῃ διὰ τὴν *Reine Juana*. Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Παρώδης εἶνε υἱὸς ἰταλοῦ πατρὸς, μητρὸς δ' ἐλληνίδος. Ἡ ἀρχὴ ὅμως καὶ τῆς πατρικῆς οἰκογενείας φαίνεται ἐλληνικὴ.

Ο. Α.